

Sizi rahatsız etmeye geldim!
Ali Şeriatî

Fecr Yayınları 155

ALİ ŞERİATİ

Bütün Eserleri 12

Medeniyet Tarihi II

Eserin Orijinal Adı

Tarih-i Temoddon II

Tercüme

Prof. Dr. Ejder Okumuş

Editörler

Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç

Prof. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte

Doç. Dr. Murat Demirkol

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.

Sertifika No: 13178

ISBN 978-605-7570-04-8

4. Baskı: Ekim 2018

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim

Sayfa Düzeni: FCR

Baskı: Aydan Basın Yayın Ltd. Şti.

Örnek Sanayi Sitesi Alinteri Bulv. 364. Sk. No: 4

Tel: 0312. 354 46 27 Ostim/Ank.

FCR Yayın Reklam Bilgisayar

San. ve Tic. Ltd. Şti.

Hacı Bayram Bah. Boyacılar Sok. No: 14/1

Ulus - Altındağ / Ankara

Tel : 0312. 310 08 60

Faks : 0312. 311 47 89

web : www.fcr.com.tr

e-posta : fcr@fcr.com.tr

ALİ ŐERİATI

Medeniyet Tarihi II

FEER

Ankara 2018

İÇİNDEKİLER

- 08 Ali Şeriatî
- 09 Yayıncının Notu
- 12 Önsöz
- 15 Tarihte Ender Bir Olay

ÇAĞDAŞ ASIRLARIN ÖZELLİKLERİ

- 21 Büyük Kapitalizmin Ortaya Çıkışı
- 21 Evrensel Sömürünün Ortaya Çıkması
- 21 Liberalizm ve Demokrasinin Sarsılması
- 22 Egemen Güçlerin Yerine Ekonomi Gücünün Geçmesi
- 22 Makinenin İnsanlık Alanına Gün Geçtikçe Daha Hızlı Girmesi
- 24 İndivüalizm
- 26 Modern Hayatın Çeşitli Yönleri Karşısında İnsanın Alınasyonu
- 26 İnsanın İnandığı Bütün Asaletlerin Yerine Hayatın Asaleti
- 27 Mantıkçı Rasyonalizmin Güçlenmesi
- 28 İleri Bürokrasi
- 30 Mekanik Düzenin İnsanın İnsanî Yarısına Dayatılması
- 32 İnsanî Değerlerin Makine, Ekonomi ve Üretim, Başka Bir İfadeyle Faydacılık Ruhu Tarafından Seçimi
- 33 Hiçlik ve Umutsuzluk Felsefesinin Yayılması
- 33 İnsan Hayatının ve Duygunun Mantıkî, İlmî ve Aklî Esaslara Dayandırılması

- 35 İnsan Ruhunun Aydınlanmacı ve Manevî Yönlerinin İşlevsiz ve Yok Olması
- 36 Kör İsyan
- 36 Ailenin Zayıflaması ve Dağılma Tehlikesi
- 38 Dışsal Bilginin Şaşırtıcı İlerleyişi Karşısında İçsel Bilginin Hesapsız ve Başa Dert Açan Zafiyeti ve Kendini Bilmezlik
- 39 Yeni Bir İnsan Tipinin Yaratılması ve Tiplerin Makine, Bürokrasi ve Ekonomi ile Tekdüzeleştirilmesi
- 40 Farklı İnsan Kültür ve Medeniyetlerinin Ölümü ve Tek Bir Küresel Medeniyetin Ortaya Çıkışı
- 40 Boş Zamanların Ortadan Kalkması ve İş yahut Yapay Eğlencelerle Doldurulması
- 44 Çağdaş İnsanın Mahrum Kalışı
- 46 Medeniyetin İnsandan Bağımsız Olması
- 47 Dünyanın Tüketim Grubu ve Üretim Grubu Olarak Ayrılması
- 48 Küresel Sınıfların Ortaya Çıkışı
- 49 Modern Uygarlıkta Aracıların Parlaması
- 51 Tüketicilik
- 62 Modern Medeniyet Dininin DUALİZMİ
- 63 Yeni Skolastik
- 65 Yalnızlık ve Felsefî Ümitsizlik
- 68 Bilim ve Bugün
- 69 Hümanizme Dayalı Enternasyonalizm Duygusunun Güçlenmesi
- 71 Bilim ve Kültürün Avamileşmesi

- 73 Yeni Medeniyet ve Üçüncü Dünya
77 Komprador Burjuvazinin Oluşumu
79 Modern Burjuvazi Üretiminin Klasik Tarım Ekonomisine Dayatılması
83 Bedevi Kavimlerin Hızlı Gelişmesi
86 Asimilenin Ortaya Çıkışı
88 Taklit Olgusu
88 Cinayet ve Günahın Gittikçe Artması
90 Sanayi Ülkelerinden İthal Edilmiş Üstyapının Sanayileşmemiş Toplumların Altyapısına Yüklenmesi
91 Modern Sanayi Toplumlarının Sorun ve Çözümlerinin Geri Kalmış Ülkelere Yapay Olarak Aktarılması
107 Burjuvazinin Bozulması

DÜNYAGÖRÜŞÜ VE KÜLTÜRLE İLGİLİ GENEL BİR KONU

- 127 **Dünyagörüşü ve Kültürle İlgili Genel Bir Konu**

DÜNYAGÖRÜŞÜ VE ÇEVRE

- 147 **Dünyagörüşü ve Çevre**
150 Yeni Çağ Felsefi Düşüncelerinin İncelenmesi
160 Nefis/Can ve Ruh/Revân
172 Diyalektik Nedir?
176 Formel Mantık
178 Sokrat ve Hegel Diyalektiğinin Farkı

- 179** Mantık ile Diyalektik Arasındaki Fark
181 Materyalizm ve Yeni Teoriler
183 Diyalektik İmanı Nasıl İnceliyor?
188 Sosyalizm (Toplumun Asıl Oluşu)
207 Marks'a Göre Sınıf
210 Toplumsal Mülkiyet Nedir?
217 Düşünür ve Sanatçının Özgürlük ve Sorumluluğu
221 Manifesto'yu Oluşturan Şeyler Nelerdir?
223 Kolektivizm Nedir?
224 Proleter Nedir?
224 Emperyalizm Nedir?
227 Sübjektif ve Objektif Nedir?

YENİ ÇAĞ'DA SİYASÎ EĞİLİMLER

- 233** Yeni çağ'da Siyasî Eğilimler
245 Proletarya Diktatörlüğü Nedir?

KENDİNİ BULMA MESELESİ

- 251** Kendini Bulma Meselesi
256 Alinasyon

GÜNÜMÜZ MEDENİYETİNİN ÖZELLİKLERİ

- 279** Günümüz Medeniyetinin Özellikleri

ALİ ŐERİATI

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsita'yı yazdı. Ebu-zer-i Gıfari'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyiniye-i İrşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Őeriatı'yı aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Őeriatı teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayınevimiz, Şeriatî düşüncesini külliyyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriatî, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam gelenegini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabii bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiiliğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şii bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriatî, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiiliğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul ede-

meyeceği kimi dűŕŕnceler serdedebilmiştir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoşgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaşadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Őeriatı'nın de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümüzün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (a.s) olduğuna inanıyor, Őeriatı de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini dűŕŕnüyoruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin dűŕŕncelerin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri dűŕŕncelerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağımızı dűŕŕnebilirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Őeriatı okuru olmanın, okuduğu her Őeyi kabullenen değil, eleştiren bir seviye gerektirdiğini dűŕŕnüyoruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Őeriatı'nın o engin birikiminin bizlere çok Őey kazandırdığına ve kazandıracığına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşan bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümeleler, sadece söz konusu eserleri dağırmık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Őeriatı okurunun liyakatsiz tercümelelerden çektiği sıkıntılarını da asgariye indirecektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Őeriatı Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriatî'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkîr kalırız. Bu vesileyle Şeriatî'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

ÖNSÖZ

Her medeniyetin tarihsel bir serüveni, yapı şeklinden oluşan dış bedeni ve inşasında kullanılan birtakım unsurları vardır. Bir medeniyetin bu boyutlarını incelemek kolaydır. Öğrenci, medeniyetlerin tarihi ve tasviri hakkında yazılmış olan kitapları incelemek suretiyle medeniyeti anlayabilir. Ancak bu noktada daha derin, daha ince ve çok karmaşık olan şey, bir medeniyetin ruhunu, eğilimlerini, düşüncelerini, inançlarını, içsel çelişkilerini ve gizli komplekslerini incelemek; çeşitli iç bölgeleri ve gizli köşeleri hakkında araştırma yapmak ve özellikle kıymetlerini değerlendirmektir. Her medeniyet bir insan gibidir. Onun yaşam olaylarının biyografi ve fizyolojisini, ailevi ve sosyal çevresini, ekonomik durumunu ve hayat tarzını mütalaa etmek zor değildir. Fakat acaba bu konuları mütalaa etmekle, onu tam ve doğru bir biçimde tanıdığımızdan emin olabilir miyiz? Asla! Onun inançları, bilgileri, ruhi, ahlaki ve duygusal özellikleri, bireysel gerçekliğini ve bağımsız ve seçkin şahsiyetini meydana getiren hayalleri, duyarlılıkları, arzuları, zevk ve duyguları incelemek ayrı bir iştir. Onun hayatı, geçmişi, çevresi, mirası, kültürü hakkındaki bilgileri etraflıca hazırladıktan sonra ruhsal tahliline, karakterlerinin ve özelliklerinin bilimsel analizine, düğümlerini çözmeye, ruh ve düşüncesinin gizli köşelerini bulmaya yönelmek gerekir.

Yeni medeniyet hakkında gerekli bilgileri Will Durant'ın Medeniyet Tarihi'nden, George Sarten'in Bilim Tarihi'nden, Pierre Rousseau'nun Bilim Tarihi'nden, Fisher'in Avrupa Tarihi'nden, Russel'in Batı Felsefesi Tarihi'nden, Dr. Pazargâd'ın çevirisi Felsefi

Doktrinler Tarihi'nden, Pürhümâyun'un çeviriyle Wekens'in Ekonomik Doktrinler Tarihi'nden vs. elde edebilirsiniz. Burada ben, çağımız insanının modern medeniyette yüz yüze kaldığı meseleleri ortaya koymaya, tahlil etmeye ve değerlendirmeye çalışacağım.

Bu meseleleri bilmek, bizi, günümüz medeniyetinin ruhuyla ve medenî insana özgü boyutlarla tanıştıracaktır. Bugün "Batıcılık" adını alan ve kendisiyle mücadele edilmesi konusunda bütün Batılı olmayan toplum aydınlarının ittifak ettiği şey, Batı ve modern medeniyeti bilimsel olarak tanımamanın bir sonucu olan bir faciadır. Bana göre onunla mantıklı mücadelenin ve kendi insanî şahsiyetine dönüşün tek yolu, onu ruhsal ve düşünsel hegemonya altına almak ve de ona karşı ayırma ve seçme gücü elde etmektir. Bu yol, sadece ona düşünsel ve ruhsal üstünlük yoluyla, yani onu tam bir bilimsellikle tanımak ve değerlendirmekle elde edilebilir. Böylece Avrupalı olmayan yarı aydınların zihninde bir bütün, mutlak hakikat ve elde etmeye ve taklide muvaffak olunması gereken kâmil insanî değer, ölçüt ve usuller topluluğu olarak resmedilmiş olan yeni Avrupa medeniyeti çözümlenir ve acı-tatlı deneyimler, iyi-kötü ve görelî değerler, şüpheli ölçütler ve inşaa ve idaresinde Ahuramazda ile Ehrimen'in işbirliği yaptığı keşme-keş içindeki dünyadan ibaret bir bütün olur. Bundan dolayı ona karşı ihtiyat, dikkat, bilinç ve basiret ile yaklaşmak, intikalci değil, seçici davranmak gerekir. Batı ve çağdaş medeniyetle temas kurmuş olan Asya ve Afrika milletlerinin yazgısı, aydınlarımız için büyük tecrübeler taşımaktadır.

Yalnızlaşmış ve sağlam kalmak için kendi etrafına kale duvarları çekmiş olan milletler, çürümüş ve yıkım içinde kalmışlardır. Cömertçe kapı ve pencerelerini açıp tepeden tırnağa medenî ve modern olmaya çalışan milletler ise emperyalizmin eline düşmüş; kültür, şahsiyet ve ekonomisinin yapısal yıkımına rıza göstermişlerdir. Sadece tam bir bilimsel ve bilinçli tanımayla seçim yapıp tarihinin, kültürünün, manevî ve ahlakî asaletlerinin temelleri üzerinde, tarzını, modelini bizzat kendilerinin planlayıp ortaya

koydukları bir toplum inşa etmiş olan milletler, sadece kendileri için sağlam bir düzen ve gelişme halinde bir hayat meydana getirmekle yetinmemiş; ayrıca insanlık için yeni bir fenomen yaratabilmiş, insanı günümüz yıkım, çöküş ve sapkınlığından kurtarmak için yarının tarihinin kılavuzluğunda insan türünün yürüyeceği üçüncü yolu gösterebilmiştir. Yalnızca en büyük beşer medeniyetini tanımamız ve içinde bulunduğumuz (onda yaşamıyoruz) günümüz dünyasını anlayalım diye değil, aynı zamanda kendimizi tanıyalım ve sahip olduğumuz misyon ile kat etmemiz gereken yolu tanıyalım diye yeni medeniyet üzerinde her şeyden çok duruyoruz. Öyle bir yol ve misyon ki onu ne din adına gelenek, donukluk ve köhnelik bekçileri gösterir, ne de aydınlanma ve ilerleme adına yenilik bayraktarları ile Batı'nın çözüm yolları ve düşüncelerine meftun olanlar iddia ederler. Bu iki bozuk yolun arasından geçen üçüncü yol: Başkalarını taklit değil, bilakis bilip tanıma, yaratma ve seçmedir.

Ali Őeriatı